

МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Директорат правосуддя та
кримінальної юстиції

ДОВІРА
СПРАВЕДЛИВІСТЬ
ЗАКОН

Мораторії воєнного часу: шляхи виходу з кризи

Директор Директорату: к. ю. н., заслужений
юрист України **Олександр Олійник**

Проблема невиконання рішень судів, боржниками за якими є державний орган або державне підприємство (установа, організація) на сьогодні залишається найбільш масштабною в Україні.

Фактично, мораторій – це легітимована законом можливість для боржника не виконувати свої зобов'язання повністю або частково

Мін'юст дослідив проблему мораторіїв на застосування судових процедур банкрутства у Моніторинговому звіті за 2020 рік, а також у 2021 році здійснив аналіз проблем та підготовку пропозицій щодо зняття мораторіїв, що ускладнюють виконання судових рішень, здійснення моніторингу мораторіїв з метою визначення їх регуляторного впливу на вирішення наявних проблем та на діяльність і права інших осіб

Виявлено, що **23 із 50** найбільших українських підприємств-боржників перебувають у процедурі банкрутства.

Однак найбільші корпоративні боржники не знаходяться в стадії банкрутства через так звані галузеві мораторії (через 11 законів, прийнятих у 2015 році, які захищають домінуючі компанії в 11 секторах від виконання рішення суду чи банкрутства). Наприклад, **Укроборонпром, Укрспирт, Хліб України, Укрзалізниця** тощо.

Окрім цього **понад 3000** державних підприємств в Україні захищені так званими несекторальними мораторіями як від примусового виконання, так і від банкрутства (що пов'язано з приватизацією).

З них лише **Укроборонпром** має право вступати в реструктуризацію у процедурі банкрутства.

Перелік підмораторних підприємств, крім названих, також включає в себе **теплопостачальні та теплогенеруючі організації, підприємства централізованого водопостачання і водовідведення, Нафтогаз, Енергоринок, підприємства ПЕК.**

ПРИЧИНИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МОРАТОРІЇВ

декларовані для підтримки суб'єктів-боржників, які мають певну суспільну цінність, з міркувань захисту економічної безпеки держави, наприклад:

мораторій на відкриття провадження у справі про банкрутство відносно **всіх підприємств на період дії карантину (встановлений КМУ з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19, наразі втратив чинність)**

мораторій на застосування заходів примусового виконання рішень щодо стягнення заборгованості з підприємств – учасників концерну «Укроборонпром» **на користь юридичної особи держави-агресора або їх юридичних осіб (встановлений Законом України від 12.07.2018 № 2508-VIII)**

внесено зміни у Закони України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» та «Про тепlopостачання» і введено мораторій на стягнення та накладення арешту на кошти, що перебувають на спецрахунках суб'єктів господарювання у зазначених сферах, **отриманих від міжнародних фінансових організацій на реалізацію інвестиційних проектів (заходів) та задля підтримки репутації України**

мораторій щодо вугледобувних підприємств, який набув чинності у травні 2017 року, встановлювався тимчасово, обґрунтовувався **кризовим виробничим та фінансово-економічним станом вугільної промисловості України**

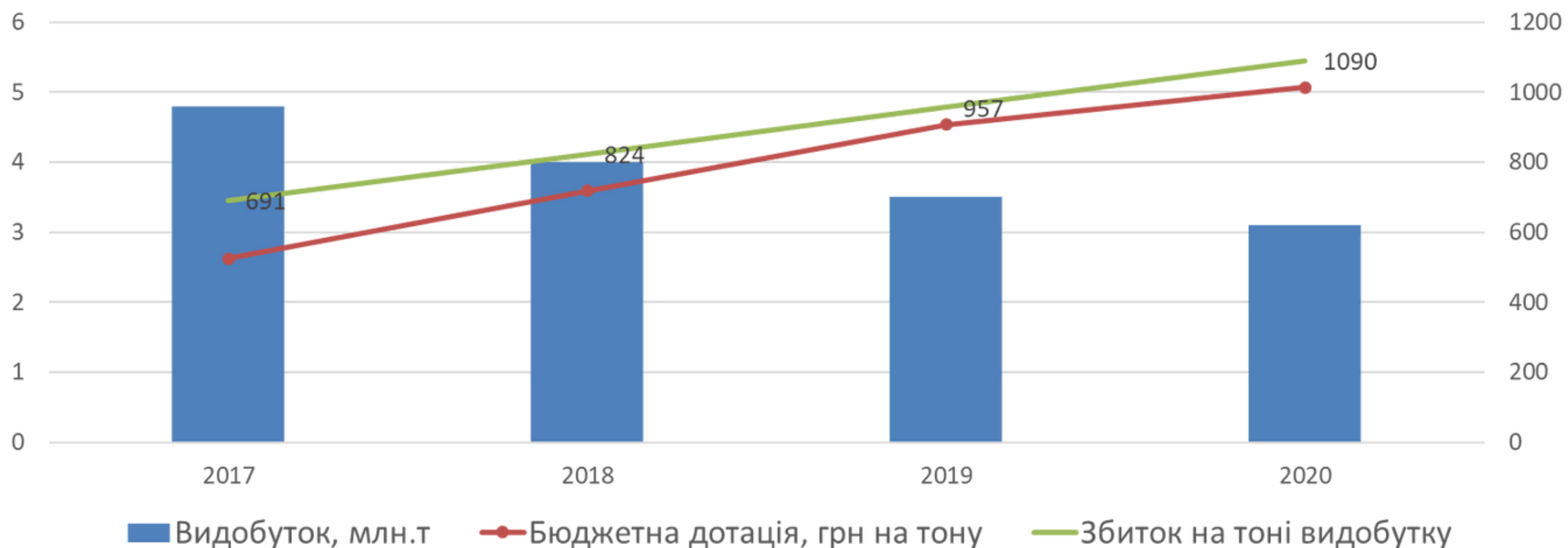

МОРАТОРІЙ НА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ передбачає зупинення виконавчих проваджень та заходів примусового виконання рішень, зняття арештів та заборону відчуження майна цих підприємств, заборону порушувати справи про їх банкрутство та припинення уже порушених справ.

Мета запровадження – стабілізація роботи державних вугільних підприємств на перехідний період, подальша підготовка державних шахт до приватизації, їх модернізація для виходу на самоокупність

Стан шахт на момент введення мораторію у 2017 році
ДО СЬОГОДНІ НЕ ЗМІНИВСЯ

Динаміка видобутку вугілля, дотацій та збитку

Поставлених стратегічних цілей, які мав забезпечити мораторій, досягнуто не було, хоча він продовжений до 1 січня 2024 року, у пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що хронічне невиділення необхідного рівня бюджетних коштів для технічного переоснащення та з урахуванням значного зносу основних фондів призвело за останні 6 років до зменшення рівня вуглевидобутку у 2,3 рази

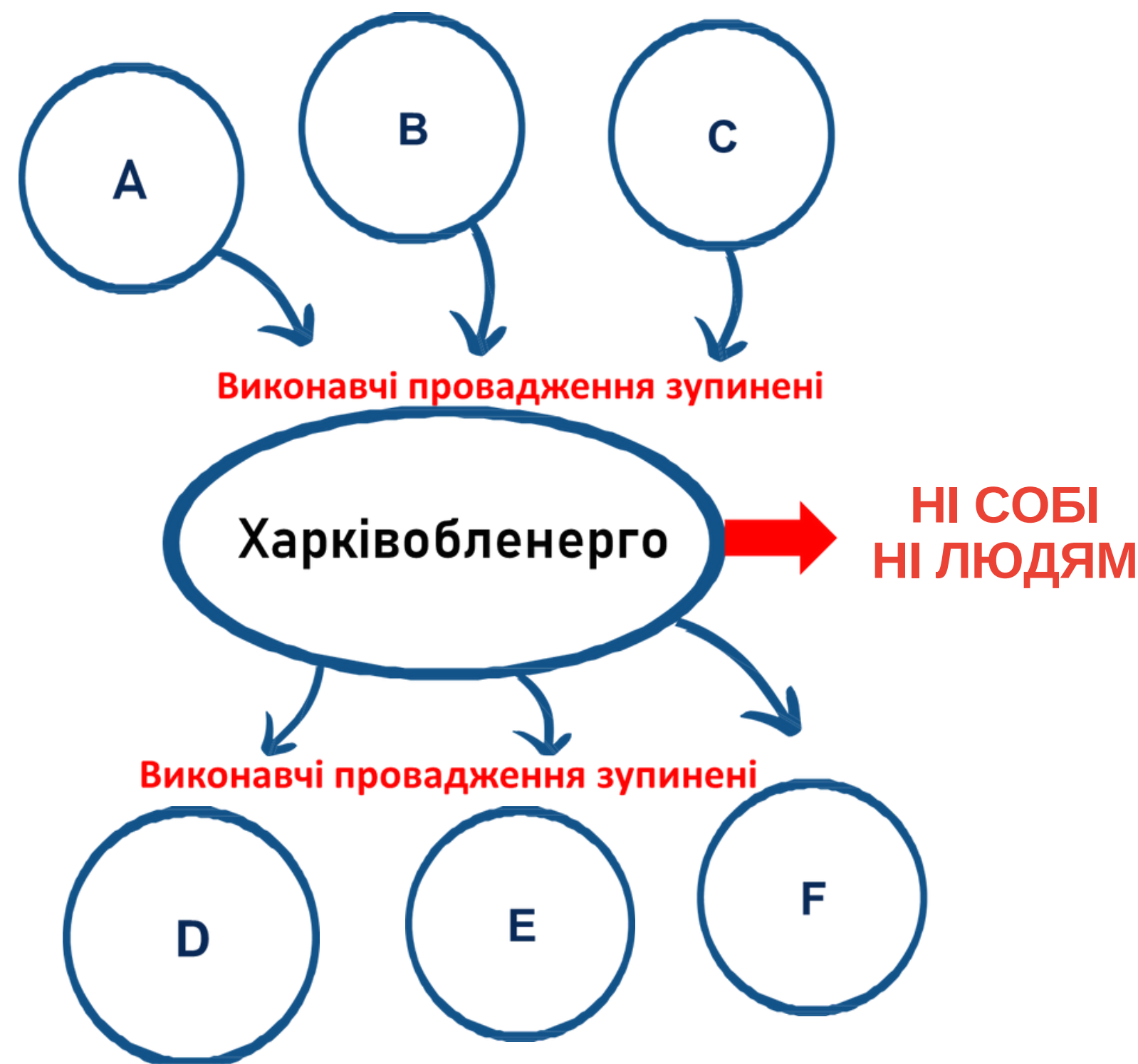

Директорат правосуддя та
кримінальної юстиції

Рішеннями судів з АТ «Харківобленерго»
присуджено стягнути заборгованість на користь
юридичних осіб D, E, F.
Виконавчі провадження зупинені через дію
мораторію.

У свою чергу, АТ «Харківобленерго» має
дебіторську заборгованість юридичних осіб А, В,
С, та відповідні судові рішення щодо її стягнення.

Враховуючи, що боржники АТ «Харківобленерго»
є державними підприємствами, або
підприємствами комунальної сфери, на які
поширюється дія ряду мораторіїв, вирішення
проблеми погашення заборгованості можливе
лише у разі введення процедури взаємозаліку
між боржниками.

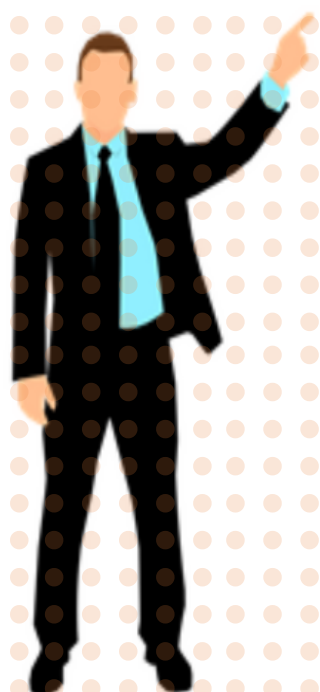

За результатами здійсненого Міністерством юстиції аналізу встановлено, що на момент запровадження мораторіїв:

- не було належним чином досліджено їх **потенційний негативний вплив**, а також **логічну послідовність щодо наявності прямої залежності наслідків** запровадження мораторіїв на вирішення проблем кожної з відповідних сфер дії мораторіїв;
- не було визначено **ключових індикаторів**, які б підтверджували чи спростовували досягнення **основних цілей мораторіїв, та строків** їх виконання, відповідно, не здійснено аналіз регуляторного впливу законів, якими впроваджено мораторії та не проводилося відстеження їх результативності (базове, повторне та періодичне).

Як наслідок, мораторії **не слугують своїй первісній меті – захисту інтересів держави**. Адже мораторії не вирішують основну проблему – проблему відсутності належного фінансування діяльності підприємств. Вони радше обтяжують державу новими боргами та ускладнюють ситуацію, аніж забезпечують практично здійсненні рішення.

Що ж стосується підприємств – мораторії можуть **ще більше погіршити їх становище**, а також їх менеджмент, оскільки підприємство фактично «завмирає» в стані неплатоспроможності, до нього неможливо застосувати ефективну процедуру санації, держава не здійснює його належної фінансової підтримки, тому мораторій це лише відстрочка банкрутства таких підприємств, що дає їм можливість користуватися мораторієм лише як приводом не виконувати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, оскільки кредитори не можуть порушити процедуру банкрутства через дію мораторію.

КІЛЬКІСТЬ МОРАТОРІЇВ:

Станом на 2020 рік в Україні діяло 13 мораторіїв у сфері примусового виконання рішень і 11 у процедурах банкрутства.

На сьогодні – у процедурах банкрутства діє вже 12 мораторіїв, у сфері виконання рішень – так само 13, але з урахуванням, що 3 з них втратили чинність, а ще 3 нових мораторії були встановлені у 2022 році.

При цьому, на розгляд до Верховної Ради додатково подані принаймні ще три законопроекти про встановлення мораторіїв, і цей процес не можна назвати закінченим.

ЩО З ЦИМ РОБИТИ?

1) Одразу безумовно скасувати мораторії **(де це можливо)**

2) поступово скасувати дію мораторіїв **у найкоротший можливий строк**, а для певних мораторіїв (для скасування яких потребується вжиття додаткових заходів) – встановити перехідний період та/або особливі умови примусового виконання рішень, з урахуванням ситуації на сьогодні, а саме – воєнного стану

Тож запропоновано переглянути та **суттєво зменшити** перелік підприємств та майна, на які **неможливо звернути стягнення**, тому необхідно визначити перелік стратегічно важливих підприємств та конкретного їх майна, що не підлягатиме реалізації, оскільки має стратегічне значення для економіки і безпеки держави, а мораторії щодо інших (та нових) суб'єктів – скасувати

**МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ**

Директорат правосуддя та
кримінальної юстиції

ДОВІРА
СПРАВЕДЛИВІСТЬ
ЗАКОН

Дякую за увагу!

